

INTRAPERSONALNA DAROVITOST U SVETLU EVROPSKOG KVALIFIKACIJSKOG OKVIRA

Rezime: Evropski kvalifikacijski okvir predstavlja inicijativu Evropske unije da se usaglase obrazovni programi, kako bi se prepoznale i sistematizovale kvalifikacijske strukture u svim evropskim državama. Glavne odrednice ove inicijative odnose se na sve nivoe obrazovanja – od osnovnog do visokog, i opisuju kvalifikacije koje se stiču kada učesnik u obrazovnom programu dostigne određeni nivo obrazovanja. Evropski kvalifikacijski okvir je proistekao iz potrebe da se obrazovni sistemi prilagode društvenim kretanjima i postanu otvoreni za promene i permanentnu neophodnost sticanja novih znanja i veština. Ishodi učenja su definisani kao vodeća paradigma u kojoj se procenjuju tri kategorije: znanje, veštine i kompetencije. Apostrofiranje ovih kategorija kao nezaobilaznih temeljnih postulata u strategijama obrazovanja, neminovno nameće potrebu da didaktika, kao nauka o nastavi i učenju, sopstvena empirijska istraživanja usklađuje sa zahtevima aktuelne društvene dinamike. Didaktički analitički diskurs svih činilaca koji učestvuju u procesu obrazovanja, usmeren je ka povezivanju ključnih kategorija koje određuju ishode učenja. Evropski kvalifikacijski okvir predstavlja pokušaj da se pronađu zajednički činioci u različitim sistemima obrazovanja, koji bi mogli da se validizuju kao znanje, kompetencije i veštine u svakoj stečenoj kvalifikaciji. Cilj da se omogući koordinacija između svih društvenih činilaca, koji učestvuju u ekonomskom funkcionisanju državnog sistema, može da se praktično realizuje u obrazovnom sistemu uz sinhronizaciju didaktičke kulture obrazovnih institucija. Savremeni reformski tokovi u didaktici ne mogu da se striktno prilagođavaju isključivo ekonomskim utilitarnim principima, koje u mnogim segmentima favorizuje Evropski kvalifikacijski okvir. Didaktičke strategije treba da dobiju vodeću ulogu u procesu sertifikovanja znanja, kako bi se u ishodima učenja vrednovala i kategorije kao što su intelektualna autonomija i kritičko mišljenje. Bez vrednovanja inovatorskih aktivnosti i posebne obdarenosti u nekom domenu koji prevazilazi propisane okvire kvalifikacija, kvalitet obrazovanja bi bio insuficijentan i jednostran. Standardizacija obrazovanja na globalnom nivou ima opravdanja na nivoima koji podstiču protok kapitala i znanja, ali mogu da predstavljaju ometajući faktor u razvoju darovitih učesnika u obrazovnom sistemu. Daroviti učenici i studenti će jednostavno odgovoriti potrebama ishoda učenja, ali njihove potrebe da naučeno pretvore u program akcije, ili vizije o promenama i napretku, mogu da budu zanemarene, jer nisu predviđene u postavljenim standardima. U ovom radu su predstavljene ključne odrednice Evropskog kvalifikacijskog okvira i analitički obrađene njegove smernice i principi. Poseban akcenat je stavljen na analizu i sintezu kompetencija namenjenih darovitim učesnicima u celoživotnom procesu obrazovanju. Pošto Evropski kvalifikacijski okvir predstavlja u svojim strategijama neophodnost celoživotnog obrazovanja, u ovom radu je poseban akcenat stavljen na otkrivanje elemenata savremene didaktičke kulture, koji treba da prate i vrednuju učešće i mesto darovitih u budućem konceptu standardizovanog obrazovnog procesa. Cilj ovog rada je da teorijskom analizom ove inicijative osvetli domete i ograničenja koje nosi, kao i podsticajne i osporavajuće elemente koji se odnose na učešće darovitih u njenim okvirima.

Ključne reči: daroviti, didaktička kultura, Evropski kvalifikacijski okvir, strategije obrazovanja, veštine.

¹ drsdragica@hemo.net

Uvod

Savremena didaktika, kao veština prenošenja znanja u Evropskoj uniji je prethodne dve decenije bila usmerena na pronalaženju metoda koje bi omogućile standardizaciju znanja, veština i kompetencija. Evropski parlament i veće Evropske unije su 2008. godine promovisale Evropski kvalifikacijski okvir (European Qualification Framework), koji predstavlja zajednički evropski okvir koji povezuje nacionalne obrazovne sisteme, sa ciljem da osigura lakše razumevanje kvalifikacija u državama Evropske unije. Ustanovljen je sa idejom da se omogući nesmetan protok znanja i podstakne celoživotno učenje (longlife learning). Koncept Evropskog kvalifikacijskog okvira usmeren je ka povezivanju obrazovnih sistema država Unije, kako bi se olakšalo upoređivanje kvalifikacija i kvalifikacijskih nivoa, što bi omogućilo jednostavniju mobilnost tržišta rada. Strateški cilj Evropskog kvalifikacijskog okvira je obrazovanje koje može da dostigne nivo koji će zadovoljavati društvene i ekonomske potrebe svake države u Evropskoj uniji. Osnova prvog okvira podrazumeva da se uspostave validni meri instrumenti koji će proceniti da li iza svake kvalifikacije stoji osigurani kvalitet, odnosno, da li su didaktičke metode primenjene u sticanju svake kvalifikacije koncipirane i sprovedene tako da mogu da prate brzi razvoj tehnologije i novine u proizvodnim procesima. Evropski kvalifikacijski okvir je nastao kao odgovor na potrebe zajedničkog tržišta Evrope, koje je otvoreno i zahteva brzo prilagođavanje tehnološkim inovacijama i promenama koje uslovljavaju zakoni tržišta. Dinamika društvenih kretanja nametnula je neophodnost sticanja novih znanja i veština. Ishodi učenja su definisani kao vodeća paradigma, u kojoj se procenjuju tri kategorije: znanje, veštine i kompetencije. Apostrofiranje ovih kategorija kao nezaobilaznih temeljnih postulata u strategijama obrazovanja, neminovno nameće potrebu da didaktika uskladi sopstvena empirijska istraživanja sa zahtevima aktuelne društvene dinamike. Didaktički analitički diskurs svih činilaca koji učestvuju u procesu obrazovanja usmeren je ka povezivanju ključnih kategorija koje određuju ishode učenja. Evropski kvalifikacijski okvir predstavlja pokušaj da se pronađu zajednički činioци u različitim sistemima obrazovanja, koji bi mogli da se standardizuju kao znanje, kompetencije i veštine u svakoj stečenoj kvalifikaciji. Cilj da se omogući koordinacija između svih društvenih činilaca koji učestvuju u ekonomskom funkcionisanju državnog sistema, može da se praktično realizuje u obrazovnom sistemu uz sinhronizaciju didaktičke kulture obrazovnih institucija. Koncept Evropskog kvalifikacijskog okvira podrazumeva da se savremeni reformski tokovi u didaktici striktno prilagođavaju isključivo ekonomskim utilitarnim principima. U okviru Evropskog kvalifikacijskog okvira didaktičke strategije treba da, na naučno validizovanim činjenicama, izgrade metode sertifikovanja znanja, koje će deskriptivno da odrede stepen kvalifikacije u okviru nekog zanimanja. U tom kontekstu, neophodno je da se kurikulumi usmere ka razvijanju kritičkog mišljenja, kao aspekta intelektualne autonomije, koja podrazumeva samodisciplinu, odgovornost za delanje i razmišljanje. Dosezanje ovih kvaliteta moguće je kod osoba koje imaju razvijenu intrapersonalnu darovitost.

Osnovni postulati Evropskog kvalifikacijskog okvira

Evropski kvalifikacijski okvir je koncipiran kao višeslojni program, čiju osnovu čini osam nivoa u kojima se procenjuju znanje, veštine i kompetencije. Ove tri kategorije treba da proisteknu iz ishoda učenja. Pomenutih osam nivoa treba da obuhvate sve tipove obrazovanja – od osnovne škole do doktorskih studija. U svim nivoima obrazovanja potrebno je da se definišu ajtemi koji će biti korespondentni na svim nivoima na horizontalnoj i vertikalnoj ravni. Oni treba da deluju kao sredstvo razumevanja, prepoznavanja i upoređivanja kvalifikacija u okviru svih država Evropske unije. Zajednički ajtemi treba da povežu državne kvalifikacijske okvire, na osnovu kojih će, na primer, da se pronađu konektivni elementi koji će spajati obrazovne sisteme Belgije i Portugalije. Državni kvalifikacijski okvir predstavlja instrument kojim se uspostavlja odnos između kvalifikacija stečenih u određenoj državi Evropske unije. Obrazovni sistemi svih evropskih država posedovaće zajedničke reference koje će povezivati nacionalne kvalifikacijske sisteme, čime će da se omogući bolja komunikacija između njih. Ovakvom strategijom treba da se formira „mreža” koja će u dinamičku celinu povezivati autonomne obrazovne sisteme država Evropske unije. Svaka država će, u okviru sopstvenih obrazovnih sistema, da definiše elemente koji će biti korespondentni sa elementima u ostalim državama. Ta korespondentnost biće određena jasno definisanim pojmovima koji će određivati svaki nivo obrazovanja. Zajedničku odrednicu svih elemenata Evropskog kvalifikacijskog okvira predstavljaju ishodi učenja. Povezanost između kvalifikacijskih sistema treba da omogući veću mobilnost učenika, studenata i radnika između država članica Unije. Osnovna ideja promotera i tvoraca ovog programa odnosi se na stvaranje olakšica koje će dobiti učenici, studenti i radnici na zajedničkom obrazovnom i radnom tržištu Unije. Ako učenici i studenti žele da sopstveno obrazovanje obogate nastavom u ustanovi koja se nalazi van domicilne države, njihovo znanje i kompetencije koje su poneli iz sopstvenih obrazovnih sistema moći će da se jednostavno validizuje na osnovu referenca koje su dobili, a koje su korespondentne sa referencama države u kojoj žele da se edukuju. Na isti način će se vrednovati i kompetencije radnika, što će poslodavcima olakšati izbor, jer će jednostavno moći da provere opisane kompetencije i uporede ih sa kompetencijama koje traže za određeno zanimanje. Evropski kvalifikacijski okvir podrazumeva:

- Standardizaciju znanja koja se odnosi na popis svih poslova koje pojedinac može da obavlja u okviru jednog zanimanja i popis kompetencija koje su neophodne za njihovu realizaciju.
- Standardizaciju kvalifikacija koja podrazumeva objedinjavanje ishoda učenja određenih nivoa, profila i vrsta. Verifikuje se svedočanstvima i diplomama o završenom nivou obrazovanja.
- Ishodi učenje predstavljaju kompetencije koje je osoba stekla učenjem i praktično dokazala posle sprovedenog postupka učenja.
- Kompetencije predstavljaju znanja, veštine, samostalnost u obavljanju posla i odgovornost pokazanu tokom učenja.

- Nivo ishoda učenja označava složenost i uspešnost realizacije stečenih kompetencija. Iskazuje se skupom merljivih pokazatelja.
- Obim ishoda učenja označava ukupan broj i opseg stečenih kompetencija. Iskazuje se ECTS I ECVET bodovima.²
- Kvalitet ishoda učenja podrazumeva metode, provere, tačnosti javne isprave (diplome, svedočanstva) u odnosu na iskazani nivo, obim i profil stečenih kompetencija.

U konceptu savremenog obrazovnog sistema Evropske unije podstiče se, osim formalnog, institucionalizovanog obrazovanja i neformalno, koje se stiče na kursevima, seminarima i edukativnim radionicama. Takav oblik edukacije otvara vrata još jednom značajnom načinu sticanja obrazovnih kompetencija – celoživotnom učenju (lifelong learning). Uz koncept celoživotnog obrazovanja najčešće se vezuju ciljevi ekonomske prirode, usmereni na postizanje veće konkurentnosti, produktivnosti i uslovno, lakšeg pronalaženja radnog mesta.

U savremenim globalizacijskim uslovima privređivanja i poslovanja, jasna je neophodnost brzog prilagođavanja tehnološkom napretku i proizvodnim novinama. Koncept celoživotnog obrazovanja treba da promeni višedecenijsko shvatanje ljudi da su obrazovni proces završili sticanjem diplome za određenu vrstu zanimanja. Savremeni način poslovanja i proizvodnje zahteva da osobe uključene u procese rada budu usmeravane tako da mogu veoma lako da prihvate programe redukcije ili nove edukacije, koje zahteva osavremenjeni tehnološki sistem. Za uspešno prilagođavanje društvu, koje visoko vrednuje znanje, neophodni su novi pristupi obrazovanju i učenju. Celoživotno učenje je aktuelno etablirani savremeni koncept obrazovanja. Cilj celoživotnog učenja je da svaki radno sposoban član društvene zajednice bude osposobljen da unapređuje sopstveno znanje, veštine i sposobnosti.

Uobličavanju celovitog koncepta celoživotnog učenja predhodi sticanje određenih kompetencija, koje predstavljaju temelj na koji će se nadograđivati novostečeno znanje. Evropska unija je još 2006. godine donela preporuku o ključnim kompetencijama koje predstavljaju uslov za realizaciju celoživotnog učenja. Preporuka se odnosi na osam kompetencija koje treba da stekne svaka osoba, pre nego što se uključi u proces celoživotnog obrazovanja:

- Komunikacija na maternjem jeziku.
- Komunikacija na stranom jeziku.
- Matematička kompetencija i temeljne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji.
- Digitalna kompetencija.
- Kompetencija učenja.
- Društvene i građanske kompetencije.

² ECTS – Evropski sistem prenosa i prikupljanja bodova, ECVET – Evropski sistem bodova strukovnog obrazovanja.

- Smisao za inicijativu i preduzetništvo.
- Kulturološka senzibilizacija i izražavanje.

Navedene kompetencije su uključene u nacionalne kurikulume članica Evropske unije, i njihov razvoj i implementacija predstavljaju jedan od značajnih ciljeva evropske obrazovne politike kao nacionalnih obrazovnih politika. Za ostvarivanje navedenih kompetencija neophodna je promena didaktičkih postulata i metodike kao načina edukacije. Pošto se metodika bavi konkretizacijom didaktičkih principa, svakako da je veoma važno da se praktično izvođenje nastave prilagodi predloženim kompetencijama.

Za predloženih osam nivoa obrazovanja od osnovnoškolskog do doktorskih studija, definisan je veliki broj ajtema koji treba konkretno da odrede nivoe Evropskog kvalifikacijskog okvira. Svaki od osam nivoa definisan je određenim ajtemima koji označavaju ishode učenja bitne za kvalifikacije tog nivoa u bilo kom sistemu kvalifikacija. U kontekstu Evropskog kvalifikacijskog okvira znanje se opisuje kao teorijsko i praktično. Veštine se opisuju kao kognitivne (uključuju logičko, intuitivno i kreativno mišljenje) i praktične, koje uključuju fizičku spretnost i korišćenje materijala, alata i instrumenata. Kompetencije se definišu u kontekstu odgovornosti i samostalnosti.

Mesto darovitih u Evropskom kvalifikacijskom okviru

Postavljajući ajteme koji definišu znanje, veštine i kompetencije, kreatori Evropskog kvalifikacijskog okvira nisu predvideli posebne odrednice koje bi definisale mesto darovitih učenika, studenata i radnika. U prva tri nivoa koji podrazumevaju osnovno obrazovanje, strukovno obrazovanje i strukovno osposobljavanje kao i gimnazijsko i strukovno srednjoškolsko obrazovanje, znanje, veštine i kompetencije su okarakterisane veoma sličnim ajtemima. Znanje podrazumeva opšte znanje određeno sa osam kompetencija, koje treba da poseduje osoba koja je završila osnovnu školu, kao i osoba sa završenom gimnazijom i strukovnom srednjom školom. Razlike, ali ne bitne, uočavaju se u opisu veština. Osoba sa osnovnom školom treba da stekne veštine za obavljanje jednostavnih zadataka, dok osobe koje su završile gimnaziju i srednju stručnu školu treba da poseduju temeljne kognitivne i praktične veštine, neophodne za korišćenje bitnih informacija i praktičnih veština za rešavanje problema primenom osnovne metodologije, alata, materijala i informacija.

Ako se procenjuju kompetencije darovitih učenika na ova tri obrazovna nivoa po postavljenoj shemi, oni će veoma lako da odgovore na osnovnih osam kompetencija, ali njihove posebne veštine ostaće neregistrovane. Njihova kreativnost, divergentno mišljenje, brzina učenja i rešavanja problema neće se procenjivati. Oni će biti na istim pozicijama sa ostalim učenicima koji ne poseduju pomenute osobine, ali su po propisanim ajtemima za procenu znanja i veština uspeli da ispune zahteve osam kompetencija. Posebni kvaliteti ličnosti i obdarenost za neke oblasti umetničkih, sportskih i tehnoloških oblasti ostaće bez vrednovanja.

Ako bi se striktno pridržavali Evropskog kvalifikacijskog okvira, obrazovni sistemi država u kojima se primenjuje, ne bi mogli da procenjuju kompetencije i

sposobnosti darovitih, zbog jednostavnog razloga – nepostojanja mernih instrumenata predviđenih za tu kategoriju učenika. Intrapersonalna darovitost se eksponira preko spremnosti za promene, koji u ajtemima za ove nivoe obrazovanja nisu predviđene.

Procene u Evropskom kvalifikacijskom okviru za osnovno, gimnazijsko i stručno srednjoškolsko obrazovanja su nefleksibilne i ne predviđaju ajteme za specifične kognitivne, konativne i afektivne osobine, koje karakterišu intrapersonalnu darovitost. Kategorija učenika koja poseduje ove osobine će jednostavno da odgovori zahtevima osam kompetencija, ali će tim zahtevima da odgovore i mnogi drugi učenici koja nisu obdareni posebnim sposobnostima.

Način vrednovanja znanja i veština koji preporučuje Evropski kvalifikacijski okvir potpuno isključuje procenu znanja i veština obdarenih učenika. Njihovi kvaliteti i posebne sposobnosti na prva tri nivoa obrazovnog sistema neće biti vrednovani, iako će, nesporno, da budu uočeni od strane učitelja, nastavnika i roditelja. Malo je verovatno da obrazovni sistemi država Evropske unije neće detektovati obdarene učenike, niti se njima baviti. Daroviti učenici su uvek skretali pažnju sredine svojim kvalitetima, a države Evropske unije, koje visoko vrednuju znanje i u svim zvaničnim dokumentima o strategijama obrazovanja ga stavljaju na visoku poziciju, nisu predvidele način vrednovanja znanja i veština darovitih učenika. Ako su kategoriju darovitih učenika posebno vrednovali, onda je bilo očekivano da u okviru Evropskog kvalifikacijskog okvira daroviti učenici budu posebno kategorizovani i da njihove kompetencije budu validizovane posebnim ajtemima. Kada je reč o kompetencijama u prva tri nivoa, koje se odnose na odgovornost i samostalnost, uočava se da je Evropski kvalifikacijski okvir predvideo minimum odgovornosti za treći nivo (gimnazijsko obrazovanje i strukovno srednjoškolsko obrazovanje), dok se kod prva dva nivoa rad i učenje obavljaju pod nadzorom.

Četvrti, peti i šesti nivo, koji se odnose na strukovne studije, preddiplomske studije i diplomske studije, okarakterisani su ajtemima koji nivo znanja opisuju nedovoljno preciznim terminima. Četvrti nivo obrazovanja podrazumeva činjenično i teorijsko znanje, peti nivo opisuje znanje kao opsežno, specijalizovano, činjenično i teorijsko. U šestom nivou znanje je određeno terminom „napredno”, koji uključuje kritičko razumevanje teorija i načela. Nabrojani ajtemi koji kvalifikuju znanje, tek u šestom nivou obrazovanja mogli bi da indirektno obuhvate znanje koje stiču daroviti, jer uključuje kritičko razumevanje koje može da se postigne divergentnim mišljenjem. Osobe koje poseduju ovaj kvalitet mišljenja mogu adekvatno da tumače i razmeju predviđene teorije i načela. Još je komplikovanije da se odvoje i validizuju ajtemi koji opisuju veštine.

Na obrazovnom nivou četiri veštine podrazumevaju niz kognitivnih praktičnih veština neophodnih za pronalaženje rešenja za specifične probleme u području rada ili učenja. Za peti nivo obrazovanja se zahteva niz kognitivnih i praktičnih veština, neophodnih za razvoj kreativnih rešenja za tumačenje apstraktnih problema. Za šesti nivo obrazovanja su predviđene veštine okarakterisane terminom „napredne” i podrazumevaju „majstorstvo” i inovacije neophodne za rešavanje složenih i nepredvidivih problema u specijalizovanom području rada ili učenja. Ove

zahtevne odrednice, a posebno inovativnost u obavljanju zadataka, zahtevaju posebnu obdarenost i kreativnost. Teško je da se poveruje da će svi studenti diplomskih studija da poseduju „majstorstvo” i „inovacije”. Većina studenata koja je završavala i koja je u procesu diplomskih studija, može da stekne specijalizovano, činjenično i teorijsko znanje, koji je predviđeno za peti nivo obrazovanja.

Prema predloženim vrednosnim ajtemima pojavljuje se velika neujednačenost u zahtevima između petog i šestog nivoa. Zahtev da se postigne napredno znanje i napredne veštine, diskvalifikuje većinu studenata iz edukativne utakmice, što u dosadašnjem vrednovanju obrazovnih zahteva nije bio slučaj. Diplomске studije mogli su da završe studenti bez naprednog znanja i veština. Ako bi se striktno pratili postulati Evropskog kvalifikacionog okvira, mnogim studentima koji ne poseduju napredno znanje bilo bi onemogućeno da steknu diplome. Takva praksa bi uslovlila da se na tržištu rada pojavi deficit mnogih zanimanja, pošto studenti nisu pokazali neophodno znanje i stekli propisane veštine. Ako se napredno znanje odnosi samo na kritičko razumevanje teorija i načela, može da se dogodi da procena znanja i procena veština budu nekorespondentne, jer je mnogo jednostavnije da se kritički razmatraju određene teorije i načela od neophodnih inovacija i majstorstva, neophodnih za rešavanje složenih i nepredvidivih problema. Ovakvo koncipirane vrednosti mogu da uslove praktične probleme u vrednovanju, jer znanje može da bude adekvatno, a veštine insuficijentne. Tako polovično postignuće može da isključuje sticanje kompetencija, iako ajtemi za procenu kompetencija imaju daleko niže zahteve od onih koji kvalifikuju veštine.

Sedmi i osmi nivo obrazovanja se odnose na posle diplomске studije. Evropski kvalifikacijski okvir predviđa za ove nivoe obrazovanja visokospecijalizovano znanje na najnaprednijoj granici, koje podrazumeva kritičku svest, učenje i delovanje u graničnim područjima. Ovaj stepen znanja, svakako, mogu da dosegnu osobe koje su prethodne nivoe savladale sa visokim rezultatima i pokazale izuzetne sposobnosti u realizaciji zadataka. Veštine koje se zahtevaju za ove nivoe su koncipirane kao delatnosti, koje se odnose na istraživanje i inovativnost u obavljanju poslovnih zadataka.

Kompetencije za ove nivoe zahtevaju nove strateške pristupe koji treba da omogućе plasiranje novih ideja i istraživačkih postpaka, sa ciljem da se unapređuje rukovođenje prirodnim i ljudskim resursima. Visoki zahtevi koji su postavljeni za ove nivoe obrazovanja, zatevaju i posebne sposobnosti za njihovo postignuće. Postavlja se pitanje da li su ovako koncipirani zahtevi suviše restriktivni i da li mogu da ih dosegnu sve osobe koje su posle završenih diplomskih studija želele da nastave posle diplomsko školovanje. Ako su zahtevni ajtemi za sedmi i osmi nivo predviđeni samo za obdarene pojedince, onda bi bilo logičnije da su kreatori programa postavili posebne programske odrednice, koje bi se odnosile na darovite. Taj posebni program bi eksplicitno zahtevao ajtme koji su rezervisani za posebne obdarene pojedince, dok bi sedmi i osmi nivoi bili rezervisani za studente koji sopstveno znanje, veštine i kompetencije, stečene na dipomskim studijama, žele da prošire.

Evropski kvalifikacijski program decidno ne pominje darovite, niti se njegove odrednice odnose na ljude koji su obdareni određenim umetničkim sposobnostima. Nije naznačeno da li postoje, ili će postojati novi programi koji će

obuhvatiti ovu kategoriju darovitih. Ako je umetnost ostavljena izvan Evropskog kvalifikacijskog okvira, može da se pretpostavi da buduće obrazovanje u Evropskoj uniji treba da služi isključivo tržištu rada, industriji i trgovini. Obrazovanje koje ne obuhvata humanističke nauke i umetnost, ne doprinosi napretku čovečanstva, već štiti vlasnike kapitala. Ako je profit jedina vrednost kojoj će težiti sistemi obrazovanja u Evropskoj uniji, onda Evropski kvalifikacijski okvir ne predstavlja napredak u razvoju ljudske misli i slobode.

Zaključak

Evropski kvalifikacijski okvir (European Qualifications Framework) predstavlja evropski referentni okvir koji povezuje nacionalne obrazovne sisteme država Evropske unije. Ovaj program predstavlja pokušaj da se pronađu zajednički činioци koji povezuju različite sisteme obrazovanja. Cilj ovog programa je da se osigura lakše razumevanje i povezivanje kvalifikacija stečenih u različitim Evropskim državama, što bi omogućilo jednostavniju mobilnost stanovnika Unije i podstaklo celoživotno učenje. Usaglašavanje obrazovnih programa svih članica Unije postavljeno je preko osnovnih osam obrazovnih nivoa u kojima se procenjuju znanje, veštine i kompetencije. Za svaku kategoriju postavljen je određen broj ajtema koji se vrednuju prilikom obrazovanja. Standardizacija obrazovanja na globalnom nivou ima opravdanja u oblastima sa kojih se podstiče protok kapitala i znanja. Njihovi nefleksibilni obrasci pomoću kojih se procenjuje znanje, suviše su shematizovani i isključuju slobodno mišljenje i kreativno zaključivanje. Šabloni po kojima treba da se vrednuju kompetencije su terminološki suviše simplifikovani da odrede raspon kreativnosti u stvaralaštvu. Od sавeremene didaktike se očekuje da svoje naučne pravce prilagodi metodikama, koje imaju cilj da vrednuju isključivo ekonomsku utilitarnost. Didaktičke strategije treba da se prilagode unapred određenom načinu verifikovanja znanja. U ishodima učenja se ne vrednuje intelektualna autonomija i kritičko mišljenje, osobine koje karakterišu intrapersonalnu darovitost. Pošto se posebno ne vrednuju specifične obdarenosti u nekom od domena obrazovne delatnosti, koji prevazilazi propisane okvire kvalifikacija, postavlja se ozbiljno pitanje o kvalitetima tako shematizovanih programa obrazovanja. Evropski kvalifikacijski okvir ne razmatra programe koji bi se odnosili na posebno obdarene učesnike u obrazovnom programu, niti se bavi učenicima i studentima koji su obdareni za predmete iz oblasti umetnosti. Daroviti učenici i studenti će, jednostavno, odgovoriti potrebama ishoda učenja, ali njihove potrebe da naučeno pretoče u slobodno, kreativno eksperimentisanje i istraživanje, neće biti podržane posebnim programima, jer nisu predviđeni vrednosnim ajtemima u Kvalifikacijskom okviru. Bez programa i ajtema koji podržavaju umetnost i podstiču slobodu umetničkog izraza, biće osiromašene kulturološke vrednosti za koje se Evropa u svojoj istoriji sistematično borila. Evropski kvalifikacijski okvir ima opravdanja u sistemima obrazovanja i osposobljavanja za tržište rada, industriju i trgovinu, ali je insuficijentan u oblastima humanističkih nauka i umetnosti.

Literatura:

- Adam, S. (2004). Using learning Outcomes: A consideration of the nature, role, application and implications for European education of employing learning outcomes at the local, national and international levels. Report on United Kingdom Bologna Seminar, July, 2004, Heeriot-Watt University.
- Gojkov, G. (2015). Daroviti u didaktičkoj kulturi postmoderne. U: *Knjiga sažetaka, Daroviti i didaktička kultura*. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov”.
- Milutinović, J. (2011). *Alternative u teoriji i praksi savremenog obrazovanja: put ka kvalitetnom obrazovanju*. Novi Sad: Savez pedagoških društava Vojvodine; Vršac, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov”.
- Roeders, P. (2011). Kompetencije nastavnika u obrazovanju odraslih u odnosu na Evropski kvalifikacijski okvir. U: *Andragoški glasnik; Glasilo Hrvatskog andragoškog društva*, vol. 15, No. 2(27/2).

Vebografija:

- <http://ec.europa.eu/dgs/education-culture/index-en.html>

Dragica Stanojlović, PhD

Preschool Teacher Training College „Mihailo Palov”
Vršac

INTRAPERSONAL GIFTEDNESS IN THE LIGHT OF THE EUROPEAN QUALIFICATION FRAMEWORK

Summary: The European Qualifications Framework as a paradigm of contemporary didactic strategies and position of gifted. The European Qualifications Framework is an initiative of The European Union to harmonize educational programs to refer to systematize qualifications in all European countries. The main content of this initiative applies to all levels of education- from elementary to high. The European Qualification Framework arose from the need to adapt education systems to social movements. The learning outcomes are defined as the learning paradigm in which estimated three categories: knowledge, skills and competences. Setting this categories I the first place, imposes the need to didactics, as the science of learning, own empirical research accommodates with the requirements of current social dynamic. Didactic analytical discourse of all stakeholders in education is aimed at linking all major categories that determine learning outcomes. The European Qualification Framework is an attempt to find common elements in the different systems of education. All elements need to systematize the main categories of learning outcomes in each qualification. Synchronization of didactic culture of educational institutions, should facilitate the coordination between all social factors which build economic system of a country. Contemporary reformist currents in didactics can not completely adapt to economic utilitarian principles, which favors the European Qualification Framework in many segments. Didactic strategies should be given a leading role in the process of assessing the knowledge in order to assess an outcome of learning categories, such as intellectual autonomy and critical opinions. Without evaluation of specific talents in fields that go beyond the prescribed qualifications frameworks, quality of education would be incomplete. Standardization of education at global level is justified to a new flow of knowledge and economic goods, but may represent a hindering factor for the development of gifted students and university students. Gifted students and university students will simply respond to needs to needs of learning outcomes, but their need to discover and explore may be ignored, because they do not correspond to the set standards. This paper presents the main guidelines of the European Qualification

Framework and analytically processed by its principles. The special relationship is directed toward research competencies within the initiative aimed at gifted students. The European Qualification Framework gives particular importance to lifelong learning. In this paper are analyzed parts of contemporary didactic culture which follows the participation gifted in the future concept of standardized education.

Keywords: competition, didactic culture, European Qualification Framework, gifted, strategies of skill.

